

Кравченко Т. В. кандидат педагогічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ТЕХНОЛОГІВ

Сучасне суспільство пройшло чималий шлях від часів, коли знання були привілеями обмежених верств населення, дотепер, коли інформація стала загальнодоступною майже для всіх. На цих засадах постає проблема підготовки майбутніх педагогів, учителів, вихователів як ініціативних, мислячих особистостей, котрі спроможні творчо поєднати досягнення традиційної та альтернативної освіти, сміливо впроваджувати та самостійно створювати - інноваційну. Саме тому важливе значення у процесі професійної підготовки майбутніх учителів як носіїв сучасних знань педагогіка вищої школи надає формуванню креативності.

Визначаючи сутність терміну „креативність”, ми акцентуємо увагу, що в науковій літературі поняття „креативність” нерозривно пов’язане з поняттям „творчість”. Обидва поняття збігаються одне з одним, часто використовуються як синоніми.

У психологічній літературі існують різні підходи до визначення та трактування творчості. Л.С. Виготський розглядав творчість як створення нового. А. Брушлінський у творчості виокремив відкриття невідомого і створення нового. М. Дьяченко та Л. Кандибович визначили творчість як продуктивну форму активності й самостійності людини.

А. Олах вважає, що творчим людям притаманні наступні особистісні риси: незалежність – особистісні стандарти важливіші за стандарти групи, неконформність оцінок і суджень; відкритість розуму – готовність повірити своїм і чужим фантазіям, сприйняття нового і незвичного; висока толерантність до невизначених і нерозв’язних ситуацій, конструктивна активність в цих ситуаціях; розвинуте естетичне відчуття, прагнення до краси.

Педагогічна творчість (за С. Гончаренком) – оригінальний і високоефективний підхід учителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання і навчання. Досягнення творчого результату

забезпечується систематичними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду. Педагогічна творчість стосується різних напрямків діяльності вчителя – проведення навчальних занять, роботи над організацією колективу учнів відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей, проектування особистості учня, вироблення стратегії і тактики педагогічної діяльності з метою оптимального виконання завдань всебічного розвитку особистості [1, с.326].

Останнім часом в науковій літературі широкого розповсюдження набув термін „креативність”, який майже витіснив активно вживане словосполучення творчі здібності. Ці поняття сприймаються як синонімічні, отже виникає певний сумнів у доцільності введення нового іншомовного терміна. Однак, об’єктивно, креативність доцільно визначати не як деяку творчу здібність або сукупність таких, а як здібність до творчості. Поняття ці, хоча й дуже близькі, але не ідентичні [3, с. 335].

Засновник дослідження креативності Дж. Гілфорд довів, що ефективність вирішення проблем залежить не від наявних знань і навичок, що вимірюються інтелектуальними тестами, а від особливої здатності „використовувати подану для розв’язання задачі інформацію різними способами й у швидкому темпі”. Таку особливість було названо креативністю.

Дж. Гілфорд та Е. Торранс [5] виокремили 16 гіпотетичних інтелектуальних здібностей, що характеризують креативність мислення. Серед них – швидкість (кількість ідей, котрі виникають за певний часовий інтервал), гнучкість (здатність переорієнтовуватися з однієї ідеї на іншу) та оригінальність (здатність продукувати ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих), а також допитливість (підвищена чутливість до проблем, які не викликають цікавості в інших), іррелевантність (логічна незалежність реакцій від стимулів). У 1967 р. Дж. Гілфорд об’єднав ці здібності в поняття „дивергентне мислення” – тип мислення, що відбувається у різних напрямках й уможливорює варіювання шляхів вирішення проблеми, призводить до несподіваних висновків і результатів. Конвергентне ж

мислення спрямоване на аналіз всіх наявних способів розв'язання завдань, для того, щоб обрати з них лише одне правильне.

Вичерпне дослідження креативності й інтелекту, провела Е. Григоренко. Дослідниця виявила, що кількість гіпотез, які продукує індивід при вирішенні комплексного розумового завдання, корелюється із креативністю за Е. Торрансом, а правильність вирішення позитивно корелюється з рівнем загального інтелекту за Д. Векслером. Отже, креативність і загальний інтелект є здібностями, що визначають процес розв'язання розумової задачі, але на різних його етапах виконують різноманітні завдання.

За визначенням Е. Фромма, креативність – це здатність дивуватися, відшукувати рішення в нестандартній ситуації, спрямованість на нове, вміння глибоко усвідомлювати власний досвід. “В центрі” феномену креативності вчений виокремлює його потенційні й актуальні “іпостасі”. Це пов'язано з процесами освоєння носієм потенційної креативності того чи іншого (нового для нього) виду діяльності, котрий має соціальне значення.

Одне з найбільш ґрунтовних досліджень щодо виявлення особистісних рис творчих людей було проведене під керівництвом К. Тейлора і Р. Кеттела [4], і присвячене вивченню подібності та відмінності креативної поведінки в науці, мистецтві та практичній діяльності. Їхні дослідження виявили відмінності між мисленням у діячів мистецтва та науковцями: у перших була більш розвинута уява, але вони були менш практичні й обмежені в трактуванні правил. Діяльність бізнесмена більш схожа на діяльність науковця (за своїми творчими проявами), потім – діяльність художника, артиста, літератора та ін. Зазвичай, творча продуктивність в одній основній для особистості галузі супроводжується продуктивністю в інших галузях.

Отже, підсумовуючи викладене, в нашому дослідженні ми визначаємо креативність, як здатність особистості сприйняти проблему та, використовуючи найоптимальніші для цього можливості, створити новий, оригінальний продукт соціальної важливості.

Поняття творчість розглядається нами – як свідомо активна діяльність людини, спрямована на відтворення та перетворення певних явищ дійсності.

Креативність є більш широким та глибоким проявом творчості, оскільки передбачає й інтелектуальну діяльність. Креативності потрібно і можливо навчатися. Оволодіння методами пошуків нового й генерації оригінальних ідей, розвиток системного та діалектичного мислення, розвиток творчої уяви, фантазії, активна життєва позиція, розширення обріїв світосприйняття особистістю та підвищення рівня виконання завдань професійної діяльності – можливості, які надає особистості розвинена креативність.

Аналіз наукової літератури з проблем креативності та творчості, свідчить про відсутність одностайності в розумінні сутності поняття і структури креативності.

Сьогодні наше суспільство є суспільством інформаційних технологій або так званим постіндустріальним суспільством (на відміну від індустріального середини ХХ ст.). Держава надзвичайно зацікавлена, аби її громадяни були спроможні самостійно, активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до змінюваних умов, бути творцями свого життя.

Кращий приклад технологій в освіті – авторські технології навчання, завдяки яким досягається очікуваний результат, але це не є обов'язковою підставою для широкого використання їх іншими педагогами. Водночас розуміння технології в освіті все ж таки орієнтоване на досягнення певного результату в навчально-виховному процесі.

Українська педагогіка має у своєму арсеналі належні зразки технологічного вирішення найскладніших проблем, що відповідають цій схемі. Прикладом ефективною педагогічної технології вітчизняного походження може бути лекційно-практична система навчання математики, яку в 60-х роках минулого століття започаткував, науково обґрунтував і впровадив талановитий педагог і методист О. Хмура.

Вирішення питання формування креативності майбутніх інженерів-технологів бачимо у створенні авторських технологій навчання, які мають на меті підвищення ефективності процесу навчання за рахунок таких чинників: планування, програмування професійної діяльності, забезпечення максимальної організованості для досягнення необхідного результату; відтворення процесу навчання і його результатів на основі блокової побудови; перенесення акценту

навчальної дисципліни на цілеспрямоване учіння, тобто на визначення структури й змісту навчально-пізнавальної діяльності; структуризації змісту навчання, яке обумовлює його гнучкість, тобто можливість оновлення відповідно до соціального замовлення суспільства [2].

Література

1. Гончаренко, С. У. Український педагогічний словник. – К. : ЛИБІДЬ, 1997. – 374 с.
2. Лернер, И. Я. Процесс обучения и его закономерности. - К. : 1988. – 96 с.
3. Степанов, С. С. Популярная психологическая энциклопедия. – М. : ЭКСМО. – 2003. – 639 с.
4. Cattell, R. B. The description and measurement of personality. N.Y. : World Book, 1946. - p. 137.
5. Torrance, E. P. Education and creative potential. Minneapolis, 1963. - p. 263.